A SOLUȚIONAT DECIZIA DE RECURS ÎN INTERESUL LEGII DILEMA CONCURSULUI IDEAL DE INFRACȚIUNI?

HAS THE DECISION ON APPEAL IN THE INTEREST OF THE LAW SOLVED THE DILEMA OF THE IDEAL CONCURRENCE OF OFFENCES?

CZU: 343.238:347.95 DOI: 10.5281/zenodo.6626811

Mircea ROȘIORU,
Doctorand, USM

Summary
The aim of this study is to understand whether the issue of the qualification of concurring criminal deeds, which by definition forms an ideal concurrence of offenses, has been irreversibly solved by the Supreme Court by the decision on appeal in the interest of the law, following that the other courts will only have to comply with and apply correctly and uniformly the relevant legislation thereto. Equally, the study will focus on whether the principles applied in the case solved by the Decision of the Supreme Court of Justice of 17.12.2020 remain incidental exclusively to the situation of concurrence between the offenses provided for by art. 145, 151 or 152 of the Criminal Code, on the one hand, and the offense provided for by art. 287 of the Criminal Code, on the other hand, by using the analogy method that could be applied to other similar situations in which the problem of the ideal concurrence of offenses is addressed from the perspective of overlapping actions / inactions as components of the objective aspect of different offenses?

Keywords: *hooliganism, minor hooliganism, violence, appeal in the interest of the law, Supreme Court of Justice, repetition of the crime, ideal concurrence of offences, real concurrence (multiple) of offences.*

Introducere

În anul 2006 Plenul Curţii Supreme de Justiţie a adoptat Hotărârea explicativă „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism”. Potrivit pct.4 al Hotărârii menţionate, s-a explicat că „Omorul intenţionat sau vătămarea intenţionată gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii poate să reprezinte violenţa, care este aplicată tocmai în legătură cu încălcarea grosolană a ordinii publice, în acest caz, calificarea trebuie făcută, în temeiul art.145, 151 sau 152 CP şi art.354 „Huliganismul nu prea grav” din Codul contravenţional. În cazuri de acest gen, nu este admisibilă aplicarea răspunderii, în baza art.145, 151 sau 152 şi art.287 CP. Or, principiul de neadmitere a sancţionării duble a aceleiaşi fapte interzice tragerea de două ori la răspundere penală pentru aceeaşi faptă, în cazurile de acest gen, violenţa este cea, pe care o desemnăm prin sintagma „aceeaşi faptă”[1].

În pofida acestor recomandări, practica judiciară la acest compartiment nu a fost una unitară, în unele cazuri faptele infracţionale erau calificate ca un concurs

ideal de infracţiuni, alteori, faptele erau încadrate juridic ca şi infracţiune pentru fapta mai gravă, iar pe dimensiunea huliganismului, se reţinea componenţa de contravenţie de Huliganism nu prea grav.

Pentru eradicarea acestor divergenţe, Procurorul General a intervenit la Curtea Supremă de Justiţie cu un recurs în interesul legii. Având în vedere caracterul obligatoriu al Deciziilor de recurs în interesul legii, odată soluţionat acel recurs, urma să se tranşeze irevocabil problema abordată. Astfel, la 17.12.2020 Curtea Supremă de Justiţie judecând cererea de recurs în interesul legii, a decis că în cazul în care, în cadrul infracţiunii de huliganism, prevăzute la art. 287 Cod penal, este aplicată violenţa soldată cu omorul intenţionat, vătămarea intenţionată gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii, acţiunile făptuitorului vor fi calificate, în temeiul art. 145, 151 sau 152 Cod penal şi art. 354 Cod contravenţional (Huliganismul nu prea grav), iar atunci când infracţiunea de huliganism este urmată de cea de omor intenţionat, de vătămarea intenţionată gravă sau medie a integrităţii corporale ori a sănătăţii, faptele vor fi calificate, potrivit concursului de infracţiuni, în baza art. 287 şi art. 145, 151 sau 152 Cod penal[1].

Analiză jurisprudenţială

Analiza livrată de Curtea Supremă de Justiţie prin Decizia de recurs în interesul legii s-a pliat pe tratarea oferită anterior în Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.4 din 19.06.2006, rezumându-se la prohibiţia principiului tragerii la răspundere penală şi sancţionării duble pentru „aceeaşi faptă", în particular, apreciindu-se că elementul de „violenţă", ca şi component al laturilor obiective atât a infracţiunii de huliganism, cât şi a celor de vătămare corporală medie, gravă sau omor intenţionat, reprezintă esenţa noţiunii de „aceeaşi faptă" .

Noţiunea termenilor „aceeaşi infracţiune", „aceeaşi faptă" sau „fapte identice" în sensul articolului 4 din Protocolul nr.7 adiţional al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, a fost oferită în Hotărârea din 10 februarie 2009 pronunţată în *cauza Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei*, menţionându-se că acesta trebuie interpretat ca fiind o a doua infracţiune rezultată din fapte identice sau din fapte care au fost „substanţial" aceleaşi cu cele care au constituit prima infracţiune[1].

În sensul Codului penal al Republicii Moldova, concursul ideal de infracţiuni există atunci cînd persoana săvîrşeşte o acţiune (inacţiune) care întruneşte elemente a mai multor infracţiuni (art.33 alin.(4))[2].

Astfel, jurisprudenţa actuală a oferit soluţii vis-a-vis de ipostazele în care suntem în prezenţa, pe de o parte, a concursului ideal de infracţiuni, iar pe de altă parte, în a concursului real de infracţiuni. Situaţia concursului real de infracţiuni, *ab initio* nu a ridicat probleme majore de interpretare sau/şi aplicare. De cealaltă parte, concurenţa ideală a infracţiunilor, a iscat controverse în partea în care acţiuni/inacţiuni inerente unei norme penale, se regăseau ulterior şi în latura obiectivă a

[1] [2, p.4]

infracţiunii concurente (n.a. - raţionament echivalent şi pentru unele contravenţii, natura cărora se apreciază pornind de la severitatea sancţiunii prevăzute).

În Hotărârea Curţii Europene a Drepturilor Omului pronunţată în *cauza Mihalache împotriva României*, Marea Cameră a identificat şi enumerat cele trei componente ale principiului non bis in idem: cele două proceduri trebuie să fie de natură „penală" (i), trebuie să aibă ca obiect aceleaşi fapte (ii) şi trebuie să existe o repetare a urmăririi penale (iii)[3]. Dezvoltând această analiză pe palierul principiului non bis in idem, Curtea Constituţională a specificat că în cazul în care se pretinde o încălcare a principiului ne bis in idem, aceste componente trebuie evaluate separat[5].

Focusându-ne exclusiv pe componenta „trebuie să aibă ca obiect aceleaşi fapte", examenul jurisprudenţial scoate în evidenţă multe alte coliziuni între diferite componenţe de infracţiuni, cum ar fi: concurenţa dintre infracţiunea de denunţarea falsă sau plângerea falsă (art.311 Cod penal), pe de o parte şi infracţiunea de declaraţia mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art.312 Cod penal), pe de altă parte, unde componenta de „aceeaşi faptă" s-ar circumscrie unui comportament unic.

Abordare similară o regăsim în unele cauze penale despre infracţiunile săvârşite de persoane cu funcţie de răspundere, când un comportament infracţional unic, este calificat atât potrivit normei speciale (fals în acte publice – art.332 Cod penal), cât şi potrivit incriminării cu caracter general (depăşire a atribuţiilor de serviciu sau, după caz, abuzul de serviciu – art.327 sau 328 Cod penal), deşi în cazul ambelor acuzaţii figurează elementul de fals al actului oficial.

Şirul acestor combinaţii de acuzaţii în materie penală, încadrate de procurori şi judecători ca şi concurs ideal de infracţiuni poate continua, iar fiecărei dintre aceste reuniuni de componenţe de infracţiune ar trebui să i se acorde un spaţiu de cercetare separat.

Concluzii

Soluţia oferită prin Decizia Curţii Supreme de Justiţie din 17.12.2020, scoate în evidenţă că aceasta produce efecte juridice strict în raport cu problema dedusă judecăţii, în afara arealului acesteia rămânând multe combinaţii de infracţiuni, calificate ca atare potrivit normelor ce reglementează concursul ideal de infracţiuni.

În cazul comportamentelor infracţionale care diferă fie în timp, fie în spaţiu, fie atentează asupra unor valori/obiecte diferite, aparent nu există o problemă din perspectiva calificărilor penale.

Cu toate acestea, câmpul aplicabilităţii acestui institut nu este suficient explorat nici din perspectiva dreptului penal substanţial, nici din perspectiva dreptului penal procedural, motiv pentru care cercetările în acest domeniu trebuie continuate.

În context, având în vedere minimul de analiză realizată pe dimensiunea comportamentului infracţional unic, concluzionăm că pentru a evita incidenţa prin-

cipiului *non bis in idem* în raport cu infracţiuni aflate în concurs ideal, trebuie realizate câteva condiţii:

- din perspectiva dreptului penal substanţial: (i) incriminările să se distingă prin natura/obiectul lor; (ii) incriminările să se distingă prin scopul aplicării sancţiunilor; (iii) una dintre infracţiuni să nu fie absorbită complet în conţinutul alteia; (iv) incriminările să se distingă pe planul denumirii infracţiunilor.
- din perspectiva dreptului penal procedural: (i) toate procedurile care se intercalează trebuie să fie de natură penală sau de natura celor asimilate penalului; (ii) procedurile penale trebuie să nu se refere la aceleaşi fapte; (iii) nu trebuie să existe o repetare a procedurilor.

Referinţe bibliografice:

1. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie nr.4 din 19.06.2006 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism". În: *Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova*, 2007, nr.1.
2. Decizia Colegiului penal al Curţii Supreme de Justiţie din 17.12.2020. Dosarul nr.4-1ril-1/2020. În: *Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova*, 2021, nr.3.
3. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republici Moldova*, nr.128-129, din 13.09.2002

Resurse Web:

1. Hotărârea Marii Camere a Curţii Europene a Drepturilor Omului din 10.02.2009 în cauza Sergey Zolotukhin împotriva Federaţiei Ruse, Cererea nr. 14939/03, par.82. [citat: 09.03.2022]. Disponibil: file:///C:/Users/user/Downloads/CASE%20OF%20SERGEY%20ZOLOTUKHIN%20v.%20RUSSIA%20-%20[Romanian%20Translation]%20by%20the%20COE%20Human%20Rights%20Trust%20Fund.pdf
2. Decizia Curţii Constituţionale de inadmisibilitate nr.153 din 19.10.2021, a sesizării nr. 110g/2021 privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din articolul 171 alin. (2) lit. a) din Codul penal (infracţiunea de viol). [citat: 09.03.2022]. Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_153_2021_110g_2021_rou.pdf
3. Hotărârea Marii Camere a Curţii Europene a Drepturilor Omului din 08.07.2019 în cauza Mihalache contra României, Cererea nr. 54012/10, par.49[citat: 09.03.2022]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2020/07/Mihalache-impotriva-Romaniei-MC-1.pdf